

1886.

4. num.

AUSZRA.

LAIKRASZTIS ISZLEIDŽIAMAS LIETUVOS MYLETOJU.

KETVIRTAS METAS.

Įtampa:

	Laiszkas.
1) <i>Sz...</i> is. Tyla, geresnė byla,	97
2) <i>K. Vanagėlis</i> . Dalis mano, eilės	103
3) <i>Mileziauckas</i> . Dūnos jieszkoczei	104
4) <i>Szerenga</i> . Gaidys ir žemoziugas, eilės	112
5) <i>Cybulys</i> . Lelėvėlei kilo isz Lietuvininku	113
6) <i>Krūpatis</i> . Niamuno kelionė, eilės, su gaida	116
7) <i>J. K. Sz.</i> Kristijonas Kalninis	117
8) <i>J. K. Sz.</i> Mokinimas be iszkalu	118
9) Isz Lietuvos	120
10) X. Apie Lietuvą knygos	125
11) Gromatnyezia	125
12) Szis—tas	126
13) <i>M.</i> Tilžė, su abrozu	128

TILŽEJE.

KASZTA IR SPAUDA MIKSZO SPAUSTUVES.

Tilžės mēstas.
(Apraszymas ant l. 128.)

SPAUDA MIKŠO TILŽEJ.

Tyla, geresnė byla.

Turėdamas kasdien po 18 iki 20 adynu darbo be atvangos, ne vieną sykį, kaipo kada szventadienėmis spėdamas, apsaikiau savo darbus nepabaigtus, rupesczius begalinius; o vėl žmogus, gyvendamas toje gadynėje, kuri vadinama greitoji, negali užmirszi apie ją, kad ji, pavijusi, nepralenktu. Mielas skaitytojau, tūjaus toliaus datirti, kad kalbant lietuviszkai, žinoma, galima kalbėti apie jos veikalus. Ir taip. Musu dienose, po musu akiu pragydo spindulei lietuviszkos „Auszros“, kurie jau sustingusias szirdis musu Lietuviu pradėjo krutėti, szildyti, kaitėti, kaip pavasario saulelė, bet daugelis akeplocziu rado jos mērį ne labai teisingu ir protingu; buvo ji užkabinėjama nū visu paszalaicziu, bet lietuviszku budu — palengva, nusilenkdama, kaip kada patylėdama ir nukęsdama, pradėjo meileis savo žodeleis, sakau, budėti ir ramėti lietuviszkas szirdis, kurios buvo užszalusios. Ne vienos Lietuviu akelės, pasiskaitydamos straipsnius Auszros apsilvlgė, regėdamos jos gerą norą ir platinimąsi po visas szalis musu Lietuviu. Per tai ne dyvai, kad kožnas bevienas Lietuvis, kurs nors kiek tiek galėjo jei padėti ar giesmele ar dainele, ar straipsneliu, ar kokia nūraszėle (korrespondencija), skubinosi savo silpną darbelį pridėti į jos rėdystę, ir ta visados turėjo szį tą patalpėti; jau tada nereikėjo rupėtiesi ką reiks iszspaudėti, jeigu nėko nebus; dabar rėdystėje Auszros yra tiek nūraszū, kad ji galētu labai metus iszleizdėti savo numerius be jokios tūmi tarpu pagalbos, bet ne czion galas uždavos lietuviszkos tautos; ji toliaus tur slinkti augsztytyn; kas rupšis, kad ne mes? Juk tie svetimgenczei, musu kaimynai, nėko mums nepadės. Apmislyjimas apie jos ateisenę yra labai gilus ir sunkus, bet, sako, nasztą nepakėlęs negali sakyti negaliu: reikia bandyti, rasi bile kas padės užkelti, o neszti jau vis sykį bus lengviaus, kaip užsikelti. Žodžeis savo vėl grįžtu pradžiona; sakau nespėdamas, bet mylėdamas tikrai savo tautos veikalus, norėcziau su ta paczia

misle, kuri mano szirdį ne sykį pervėrė, apsireikszti saviszkiams, nės ta mislis persekioja manę jau senei, rodosi, tik praszosi, kad jei dūti plotą, tegul jį iszreiksztą žodžeis apskelbs daugumui, kurie, ar mano žodžiams dūs pritarti, ar pasakys, kad tai „*idée fixe*“ — žodžiu sakant, pasakys ar taip, ar anaip, nės Naujame Svėte galima visaik aiszkei ir mislyti ir kalbėti, ne taip kaip pas jus, kur akys netur regėti, ausis klausyti, rankos ir kojos netur liūsos, o liežuvis tur buti labai sargus, kad koksai sargas už jį neužkabinėtu — žodžiu sakant, žmogus neturi buti žmogumi, tik koku gaivalu be jokios valios, per tai ipacz labai yra meilu pasikalbėti su tokiu žmogumi, kurs yra liūsas nū visokiu savo užžiuru. Savo mislį nū pradžios iki pabaigai sekancei apraszysiu. Žinoma, kad senovės musu tėvelei buvo gyvenę Indijoje; kas jūs isz tenai iszviyo, lengva atsakyti — vargas, o tū vargu ar buvo vandū, ar griausmas, ar žaibavimas, ar drebėjimas žemės, ar užplaukimas svetimu tautu, ar tos paczios ėmė sentėvius musu kankėti, vis turėjo buti priekabė, su kuria senei kariavo, o prie to nebuvo apsigyvenę ant vietos dabar nykszcei, paėmę savo turtus ir lobį, o palikę tą vargą keliavo į vakarus. Perkeliavo ir klonius ir kalnus, ir upelius ir upes, ir užtakas ir mares, stumėsi tolyn, nės kitos tautos ir pirma ju ėjo ir paskui jūs, per tai, kaip sako, svėtas maiszėsi, bet visados slinko kaipo szerenczei tiktai viena giminė svėto, kuri tarp savęs galėjo susikalbėti ir buvo savotinoji. Senovės gadynės akmeni nei atminklai, tas pats Dunojus, kaip kada labai graudžei apdainūtas lietuviszkose dainose, rodo labai aiszkei, kad musu sentėvei turėjo apie jo pakrantį gyventi ilgus metus ir turėjo jisai jiems buti ar geru tarnu gentės apsišjimūse, ar piktu iszkadadariu kasdieniniūse veikalūse, pakol nepapūlė į dainą. Dainu tai yra szirdingai graudingas balsas žmogaus pajautimu ar smagiu ar linksmu, ar verksmingu. Papūlus į dainą, kurios dateko iki musu gadynės, rodosi, kaip tai galima butu, kad mes savo žemėje neturime Dunojaus. Danubius tai nėra Dvyna (Dvynė susidedanti isz dviejų upių). Mylėtojas musu praeisenės, Jonas Ožkabalis, pradėjo tyrinėti tūs pakraszczius ir labai nusistebėjo, radęs pakraszczeis Dunojaus visokius atminklus akmeninio laiko, per tai ne dyvai, kad neabejotinai tenai buvę Lietuvei, o jeigu tenai dabar nėra, o liko nebylei akmens ir neperplaukianti nėkad upė, aiszku, jei dabar ju tenai nėra, o kur

kitur, kad tie patys. Žinoma, kad ir czia turėjo jūs nelaimēs pakoroti, per tai jie griovēsi tolyn per Karpūtus kalnus, o nū czia vėl slovēnizka giminē ateidama dar jūs pastumē gilyn į sziaurius, kur buvo pelkēs, balos ir girios, į kurias dar nebuvo nē vienas lindęs, bet musiszkei žmonelei isz savo prigimimo labai lēti, nenorēdami sykiu kamszytiesi su tomis gentėmis Slovėnu, o mylėdami sutikimą, bijodami visokiu priesztaru nū sve-timu didesniu ir smarkesniu giminiu, lindo į gires ir gyveno kaip žvėrelei, bile buvo liūsi nū svetimtaucziu ir neken-tėjo nē jokio vargo nū ju tūmi tarpu. Stunēsi vis tolyn, pakol neatsi-durē Pabaltmaryje; czionai jau rubežius buvo kaipo užtvertas, nēs eidami vis į sziaurius bijojo szalczio ir nepasidrąsino kim-sztiesi į nežinomas mares, be to dar atvykdavo pas jūs ir už-mariszkei gyventojai, kurie žvejodami daužėsi po visas jures-mares su savo nedideleis laivais, maitįdamiesi žuvimis, per ką ir tampa pavadįti Žuvėdais (Szvėdais), o daugumą vėl ju Lie-tuvei už plėszimą lobio tiesiog mariose skandįdavo, per ką ir vėl vadinosi Skandinavais. Lietuvei sziaurēna slinkti bijojo tu drą-siu gyventoju ir bėgdami nū vilko kone sutiko meszką, bet marios jūs skyrē ir suardē ju prieėiga; tokiu budu Lietuvei priėjo galą ir turėjo nenoromis apsigyventi Pabaltmaryje. To-liaus ju amžyje, kaip jūs kapojo, degino, žavino visokiu budu Kryžokai, jau nors diduma apraszo istorija, kad Lietuvei ateivei pailsio ne daug turėjo, o kiek ju iszžudē, tai galima apie anos senovės gadynēs paproczius mērūti, pakol vėl tūs neapveikē Lenkai, apēmę jūs o sykiu ir Lietuvius. Nū tu vargu Lietuvei negalėjo isztrukti, per tai pradėjo reiztiesi ir tas laikas istorijos Lietuvos yra dailiausias, nēs ji apēmē gerus plotus paszalaicziau ir ne syki nūlaužē ragus Totoriams, bet tos giedrios diene-lės nebuvo ilgos. Praėjo penki amžei ir kas tik per kaimynai buvo, tie vis gonyjo Lietuvius; nebuvo tiems pailsio, vercziami tai į Prusus, tai į Lenkus, tai vėl į Gudus. Kaip žmogus apmislyji, tai dyvai rodosi, kaip tai dar Lietuvei iki sziol iszsiliko su savo paproczeis, budu ir kalba. Dar mat prieszai musu naikino mus tokiu budu, kad negalėjo nēko padaryti, nēs Lietuviu budas yra tvirtas — prieszgyynys, ne dykai Lenkai sako „uparty litvin“ — prieszgyynys Lietuvis. Kad Lietuvis nebutu prieszgyynys, senei jau kalbos jo butu tiktai atminklas; jau buvo pradėjusi džiuti, bet vėl atžalas leidžia, ir tam medžiui nēko tū tarpu nekenkia,

bet neleiskime į savo daržą sodauninką, kurs su kreivu peiliu nenuopiaustytu musu atžalu. Szioje gadynėje viskas eina greitai ir važiuojame greitai — garvežiu, ir kalbame greitai — tolkalbiu, ir girdime toli — tolgirdžiu ir raszome greitai — tolraszium, yra daugumas tokiu toliu ir greicziu, žmogus su gadyne vos paseki, o tai viską mes apturėjome per kytrumą, o tą žmogus gauna per mokslą; per tai mokslas yra stumu, kurs stumia viską tolyn, sunkyn, labyn. Szi gadynė gerai supranta, koku budu galima tautą greitai iszstumti isz jos paprocziu, o isz burnos prigimtą kalbą. Ar tai Lietuvoje, ar Prusise, ar Gudijoje, visur yra jau daug mokslavieciu. Gudijoje gudiszcai, Vokietijoje vokiszcai, reikia nū pirmutinės dienos atėjus į mokslavietę pamesti savo tėvu kalbą, o klausyti svetimo ambryjimo. Toksai vaikelis Lietuvis isz kaimo patekęs į mokslavietę yra grynai sakant nekaltu gyvūliu, kurį dar negalabyja, bet jau į jo galvutę kriusza svetimkalbius žodžius, kurie ateisenėje isztrauks jam ir jo liežuvį isz burnutės, o įdės jam medinį, su kuriūmi jisai nėkad nepažis smagumo ir aiskumo sąprotavimo savizkos kalbos; toksai vaikelis yra amžinai pagaditas, nės iszaugęs iki 9. ar 10. metu mislyja lietuviszkai, o paskui tur mislyti ar vokiszcai, ar gudiszcai, kuriu smagumas kalbos yra visaik kitoks ne kaip Lietuviu, per tai lietuviszką protą apiprusėja ir apgudėja nū pat jaunu dienu. O kaip tai yra sunku tokį vaikelį mokėti pradzioje, tai tiktai tas gal suprasti, kurs be atspirties priverstas tur kriushti į tą silpną galvutę svetimus žodžius; mokėtojui ir tas pats vargas kaip mokėtinitui; cze jųdu abudu yra prieszais vienas kito; per tai vaikelis, girdėdamas nū pat pradžios svetimą kalbą po nevale pavirsta į sutvėrimą, kurs lygei nėko nesupranta, nės ir jis taip-gi dar tada nėko nesupranta ir jo mislis tada visaik užmiega, o ką jis veikia, tai tik isz didelio pripratimo, kurį vargą tur ilgai vargti, kol neužauga jame, o paskui ne dyvui, kad nejauczia jo. Juk dauguma Lietuviu isz to ir yra atskalunais; ju szirdis jau nekruta dėl tos kalbos, kurią isz krutinės savo motynos iszcezsiulpė. Toksai ima paveikslą to vilkiszczio, kurs, iszaugęs, o budamas alkanu, drasko tą žinduką — spėnį, kurį pirma laižė. Tokiu vilkiszcziu — atskalunu rasis dar daugiaus, nės Gudijoje Lietuvoje keta neužilgu įveisti priverstiną — visūtiną mokslą dėl greitesnio apgudavimo, nės mokėtoju užteks isz seminarijos, kuri yra Lietu-

voje. Iš ten iszeina ne Lietuvis, tiktai Gudas, kaipo rodosi geležiu apkaustitas taip, kad tas apsmilkinimas seminarijos duksa į kelis metus. Be to šių metų vienoje vietoje taip pasitaikė, kad vienas mokytojas užmūsų apie szeszeta žmoniū, o vienas, mokytojas norėjo savę nusidurti su kaltu, bet labai skaudėjo, tai nestumė kaltą gilyn. Skaitytojau! gali gerai suprasti, kas per mokytojai tos semiuarijos, kurie jaunai gentei dūda tokį mokslą, ir kurioje sėdi toksai perdėtinis. Po tu razbaju perdėtinį kelė tolyn, nės smagu jam nebuvo tenai buti. Bet tokį perdėtinį, tokį mokytoją, kurs įkvepia į gryną szirdį kožno Lietuvisio savo apsiėjimu, darbais, savo pamokslėleis, kad nėra artimo per Gudą, nėra liežuvisio kaip gudiszkas, kurs, sakau, kaip gyvatė maino savo skurą kas pavasari, tai kasdama, tai vėl laižydama meileis žodeleis savo buvusius mokytojus, nevertas daugiaus nėko, kaip ant tu pacziū karstuviu (gimnastikos) sukrauti laužą, užpilti smalą ir užsmilkiti, tada pekloje butu ramiaus kentėti, nės prazutu kitu kanczia, o lygei ir pacziū szime svėte. Tai matote, koks yra pamatas mokslo musu Lietuvoje. Beje, seminarijoje ir lietuviszkai mokina. Paklausite, kaip? — O . . . labai . . . ar žinote kaip? — Be litaru, abėcėlos . . . kaip jie skaito, Dievas žino ir jie vieni žino. Nės ten nepripažįsta lietuviszkos abėcėlos. Dar gudiszkoje Lietuvoje yra viena gimnazija; tenai yra keli patogus mokytojai Lietuvei, kurie sziek tiek įkvepia lietuviszkai mokytojiniam, bet szę gadynę užžiura vyriausybės ir ant ju kreiva ake žiuri, nės ve jie platiną samprotaviną (separatisma) ir dėl to Lietuvei, kurie baigė universitetą ir ketino gauti vietą Lietuvoje tarnauti, tik tyczia yra skiriami į aklą Lenkiją ar į gilią Gudiją, o vėl Lenkai ir Gudai į Lietuvą. Czia trumpai paminėsiu, kad Lietuvei, nekėsdami Lenku, mislyjo įtikti vyriausybei, bet kaip dabar pasirodė, nėko iš to nėra; kaip Gudai spaudė Lenkus, taip ir spaudžia, o Lietuviū ir neglaudžia; Gudai tik mislyja, kad Lietuvei ir Lenkai kū greicziaus apsigudūtu. Nū vyriausybės augsztesnės tas dalykas nėko neprigul. Vyriausybė ana butu davusi ir spaustuves ir kalbą ir kitus padavadyjimus Lietuvai, nės ji visados klausia tu virszininku, kurie yra ant Lietuvos, o tie vėl, atėję po lenkmecziui į tą kampą kaipo mokslaneszeis (kulturtrėgereis) per savo kvailumą, nės tėvynėje jiems nebuvo vietos, o norėdami sziū tū įtikti tam pacziam randui, kurs jūs iszvijo iš

Gudijos už ju nusidėjimus, iszsireiždami rėkia, kad ne verta dūti liūsybės Lietuvai, nės bus taip, kaip antai yra Austrijoje; tais žodžiais nesenei atsiszaukė gudiszko rando varszavinis dieninikas apie geidas Lietuviu n. 201, 1885 m.; žinoma, ju klauso ir nėko nedaro. Mes Lietuvei tūmi tarpu laukiame, kad apie musu klausymą raszmenės bus sziomis dienomis szioks toks padavyjimas; teisybė, jis tapė sustatytas, bet kaip? — įvesti mokslavietėse dėl lietuviszkos kalbos gudiszką raszmenę, kaip patvir-tino visūtinas prisakymas Varszavos globėjo nū 19. rugpiuczio 1884 meto po n. 7514; o vėl neužilgo laukiame apgarsinimo įvedimo priverstino mokslo kaimiszkose mokslavietėse, nū kur greicziaus galima butu įsmeigti ir uždėti pamatą; isz to viso aizsku, kad mes turime skubėtiesi iszsigiminiūti. Patys tie nedi-desniejie virszininkai gudiszki tik tyko, kad Lietuvei prakalbėtu gudiszškai, ir negal isz savo kvailu galvu nėko iszspausti, kad iszmislyti, kokiū budu galima tai paskubėti. Mokėtinei lietuviszki ne labai gal tarp savęs susiraszyti apie savo giminės voikalus, nės ju gromatas, kaipo sako uždėtojai, „dėl reikalo vyriausybės tur atplėszi ir perskaityti, ar nėra jose kitkart apie Lietuvą kas raszyta ir jos kalbą,“ jei randa, tai paleidžia pelenūsna; per tai jaunas vaikas įpranta slėptą daigtą atvirai žiurėti ir be jokio papiktinimo savo budo. Ne per gerumas jaunūmenės, bet ir žmoniu gaspadoriu, kuriu turtas jau yra saikytas ant svarstuku visokeis mokeszczeis: uždera javai, ne labai kam reikia, czįžė pakelta — neveža į užrubežius, ir negal pardūti, o czia mokėk vaitui, sudžei, kelpinigiū, czįžes, ugnapinigiū, mokslapinigiū, sargpinigiū ir visus kitokius tik vis pinigū, o kad gaspadorius nor savo namus pavesti sunui, tai užrasziui (rejentui) tur užmokėti 10tą paluką — dalį kurią reikia sudėti į krautuvą pinigū (kasą), beje: jeigu namai yra verti 5000 rubl., tai užraszos isznesza 500 rubl. Žmogelis dar nėra žydelis, kad galėtu aplink apeiti tas užraszas, o kad ir apeitu, tai anksti ar vėlai vis reiks užmokėti su kalte, jei dasižinos randas. Dalys namūse didelės; reikia eiti į vaiską, reikia papirkti, reikia eiti į sudą, vėl sauso nėkas neklauso, reikia eiti į kanceliariją, ir ten, kad netepsi, nevažiūsi; o tas žmogelis nežino isz kur pinigū imti ir dūti; breda į skolas, o kas veja? — virszininkai. Vienus jis pats renka, kaip antai vaitą ar sudžią; bet buvo ir taip: žmonės renka vieną, o pavietinis virszininkas to nenor, tiktai

tur savo gerą pažįstamą lakutį, su kuriu susiejęs gal saviszškai elgtiesi ir pas rudbarzdį atsilakti, kaip kada žmonės iszrenka tarp savęs; tas žmogelis nepratęs prie to, greitai dūda savę į kilpas rasztininkui įvyti ir ne retai ir praleidžia savo turtą be vaitaudamas, arba baigia savo amžią kalinyje ant randavu krūpu. Taip negerai ir taip nėkai. Isz kurios pusės žiuri į tą žmogelį, visur jam *vargas*; jis yra vargintas; jo szauksmė (parole): „Vargelį vargau, sunkei dėjavau kur asz busiu, kur asz pulsiu, kur asz pasidėsiu, nėra man ramios vietelės mano nameliūs“. Dabar yra daug sunkesnis padėjimas Lietuvio kaip tada, kada iszkeliavo isz Indijos; jis priprato prie to palengva — nejaučia; jo szirdis sustyro, nėra kam jos atszildyti, atgaiviti, atkvėpūti sustirs ji visaik, jei nepasiskubįsime padūti jai pagalbą, nės kitaip vargas mus nuvargįs, kada mes pasijusime iszstumti isz savo kiemu, kaimu ir sodžiu, kada prieszininkai apims musu žemę, kurią szią gadynę vartoja gaspadorei, nės ju pinigimis buvis yra jau silpnas, o toliaus dar numenks — iszvarys mus isz turtu, o per tai mes nuvargę ir susimaiszę su ateiveis, ne dyvai, kad ir pamesime savo prigimtą kalbą; dėl to reikia czia jieszkoti tą vargą pravaryti

(Toliaus bus.)

Dalis mano.

Kaip norėcziau asz teisybę
Broliams pasakyti,
Jūs apszviesti, pamokįti,
Akis atdaryti!
Bet nelaimė! Tamsos panczei
Yr druti be galo —
Jūs sulaužyt spėkos mano
Nėkaip neprivalo!
Ak jus dumos, mano dumos!
Sunkios man jus ėsat:
Greitai gemat ir ne ilgai
Savo buvį tęsiat.
Dumos mano — szviesos sėklos!
Nēr kur jums bujoti;

Nors yr dirva, bet jus turit
Darganu bijoti!
Rodos dirvą asz užarcziau
Ir sėklas pasėcziau,
O užaręs ir pasėjęs
Laistycziau ravėcziau.
Rods iszdygtu ir diegelei
Ir žaliūt pradėtu
Bet pakiltu smarkus vėjai,
Darganos teszkėtu
Ir pražutu darbas mano —
Taikio nedatircziau,
O negavęs vaisiaus jokio,
Pats badu numircziau.
Bet nedirbant ir nesėjant
Man arsziaus dar buti:
Asz greicziaus dar graban virsiu —
Greicziaus teks man žuti!
O, dalelė, tu varginga,
Aszarota mano!
Man tavęs dėl taip skaudžiosios
Plaukas jau paseno
Dienos mano trumpos yra —
Greit amžyn užsnausiu
Isztart tiesą, prapilt szviesą
Tarp broliu negausiu.

Berž 10. lapkr. 1885.

K. Vanagėlis.

Dūnos jieszkoczei.

Paraszė Pranys Milcziauckas.

(Priemazga.)

Davėsi girdėti baisus užimas, pyszkėjimas, vandū pluszkavo augszcziaus laivo; laivą rodosi kas tąsė į visas puses; moters rėkė, vaikai verkė, kožnas gaudė savo daigtus. Tarp to sumiszimo buvo girdėti skaudus balsas szvilpyniu ir let-ne-let trepsėjimas matrozu, kurie bėginėjo ant virszutiniu lubu laivo.

— Panelė szvencziausia! — sznibždėjo Patronė.

Pirmgalis laivo lakstė žemyn ir augsztyn kaip padukęs. Kad ir drucei laikėsi, nusitvėrė už lovu, bet jūs taip mėtė, kad

kartais daužydavosi ir į sienas, ir į lubas. Staugimas vilniu ėjo baisyn, o girgždėjimas lubu buvo toks bausis, kad rodosi jau jau balkei sulusz ir viskas sugrius.

— Patronė, laikykiesi! — rėkė Lauras, norėdamas aprėkti vėtra, bet jau ir ji, ir visus senei baimė lyg smaugti pradėjo. Vaikai paliovė verkę, moters rėkusios; kožno szirdis duzgėjo, o rankos kaip replės laikėsi už visokių prikaltu daigtu.

Vėtra vis labiaus duko. Dvasios išszipanciojo, migla sumiszo su tamsybe, debesys su vandeniu, vėjas su putomis; vilnys daužėsi į laivą, kaip išz armotu ir mėtė ji tai į kairę pusę, tai į deszinę, tai neszė į padanges, tai vėl metė ant dugno mariu Tarpais apsiputojęs vandū laistėsi po visas lubas; daugybės vandens rodosi virė baisiame katile.

Žiburei pradėjo gesti. Pasidarė tamsu; Lauras su Patrone mislyjo, kad tai jau ateina tamsybė smerties.

— Patronė! pradėjo Lauras szaukti balsu, kaip kad jam kvapo nepriteko — Patronė! atleisk man, už ką asz tavę ant pražuvimo išzvežiau. Jau mudvieju paskutinė adyna išzmuszė; jau nepamatysiva savo grėsžnomis akimis svėto. Nė mumdvim išzpažintis, nė alėjais szventais paskutinis patepimas, nė mumdvim žemė suputi, tik išz vandens ant paskutinio sudo stosiva, nabagėlė!

Kad jis taip kalbėjo, tai Patronė suprato, kad jau pagalbos nėra. Mislys visokios lakstė jai galvoje, o szirdyje lyg kas szaukė:

— Jurai, Jurai szirdingas! ar tu manę išzgirsi Rėžiukūse?

— Toks jau skaudus gailestis suspaudė jai szirdį, kad pradėjo garsei žliumbti. Verksmas apėmė visą grinczią, kur visi žmonės tylėjo, kaip ant szermeniu. Vienas balsas atsiliepė iz kampo: „still“, bet nutilo, kaip išzsigandęs pats savo balso. Paskutinis žiburys nukrito, o liepsna užgeso; pasidarė dar tamsiaus. Žmonės susikriuszo visi į vieną kampą, kad buti arcziaus vienas kitam. Baimės tylą apėmė visus, tik su sykiu atsiliepė balsas Lauro:

— Kyrie, eleison!

— Kristau, eleison! atsakė verkdama Patronė.

— Kristau, išzklausyk mus!

— Tėve išz dangaus, Dieve, susimilk ant musu!....

Kalbėjo abudu litaniją. Tamsioje budoje balsas senio ir sumaisžiti drauge su verksmu atsakymai merginos išsirodė didei szventa malda. Keli keliauninkai nusiēmė kepures. Iš palengvos verksmas merginos nustojo, balsai buvo lemtesni, tik iš lauko antrino jiems staugimas vėtros.

Staiga tik suriko tie, kurie stovėjo arcziaus duriu. Vilnis iszmuszė duris ir užliejo visas grindis: moters pradėjo rėkti ne savo balsu ir kavotiesi ant lovu. Visi mislyjo, kad dabar tai jau paskutinė valanda.

Po valandėlei įėjo apicėras su likterna rankoje, visas szlapias ir paraudonavęs. Keleis žodžeis nuramino moteriszkes, kad vandū tik iš netycziu tropyjo, kad nėra ko bijoti, o kad laivas yra ant vidurio mariu, tai baimės didelės nėra. Perėjo adyna, jau ir kita, vėtra vis baisiaus duko. Laivas girgždėjo, atsistodavo tai ant pirmgalio, tai ant pasturgalio, lubas lankė, guldavo tai ant vieno, tai ant kito szono, bet neskendo. Žmonės po biskį visai nutilo, kiti jau ir užmigo. Perėjo dar kelios adynos, per langelį jau matyti buvo, kad szvinta. Diena darėsi ant mariu balzgana, rodosi izgązdita, liudna, tamsena, bet tik neszė sziokią tokią linksmybę ir viltį. Atkalbėjo visokias maldas, kokias tik mokėjo ant pomėties, Lauras su Patrone užlipo ant savo grėzdu ir drucei užmigo.

Pabudo tik tada, kada jau varpelis pradėjo szaukti ant pusrycziu. Bet valgyti negalėjo. Galvos sviro kaip szvininės; senis jautėsi nėkiaus kaip mergina: jo sutrankyta galva negalėjo apimti visko. Už tiesą, Vokietis, kurs jį priviliojo į Amėriką, pasakojo, kad reikia važiuoti per didelį vandenį, bet jis nėkad netikėjo, kad gal buti toks baisus plotis, kad reiks plaukti tiek dienu ir tiek nakeziu. Mislyjo, kad sztai persikels, kaip tai jau jam ne sykį atsitiko. Kad butu žinojės, kad mariu toks platumas, tai butu pasilikęs Rėžiukūse. O ir kita mislis dar apēmė jį: ar nepražudys duszią savo ir merginos? ar tai ne grėkas dėl kataliko iš Rėžiuku murmėti prieszais Dievą ir pasileisti ant tokio baisaus vandenio, per kurį reikėjo jau penktą dieną plaukti, kad datirti iki kitam krantui; o juk ir ar žinojo jis — ar yra ten koks kitas krantas, ar ne? O tokioje tai abejonėje ir baimėje dar turėjo buti septynes dienas. Pati vėtra dukiojo daugiaus kaip dvi dieni ir nakti, paskui jau prasipagadyjo. Išszidrąsino vėl su Patrone iszlipti ant lubu, o kaip iš-

ipusiu pamatē vēl lyg piktus kalnus ir jūdus palomius vandens, kurs visas judējo ir rodosi norējo praryti laivā, tai vēl nulindo ir pamislyjo, kad tik visagalybē Dievo, arba kokia kita dvasē, o ne galybē žmogaus nū tos prapulties gal izszgelbēti.

Už tiesā, iszsipagadyjo vēl visai, bet ējo diena už dienos, o aplink laivui daugiaus nēko nebuvo matyti, kaip tik vandū ir vandū, tarpais žalsvas, tarpais melsvas; dangus rodosi susiējēs buvo su vandeniu, balti debesēlei lakiojo augsztai, ir paraudonavę vakare, eidavo gulti, o laivas rodosi jūs norējo pavyti. Lauras isz tikro pamislyjo, kad, tur buti, marios netur nē galo, nē kraszto, ir iszsidrašino vieną sykį klausti.

Nusiēmē kepurę priesz matrozą ir tarē: Poneli! kada priplauksime iki krantui?

Lauras iszvertē akis, kad matrozas tūmi tarpu neprunksztelējo jūkais, bet staptelējo ir klausē. Matyti buvo, kad jis lyg ką atsiminē, ar norējo atsimiiti, bet su sykiu negalējo . . . Po valandai atsiliepē:

— Was? (ką?)

— Ar greitai priplauksime prie kranto, poneli?

— Dvi dienas! dvi dienas! — szvėpliavo matrozas, rodydamas du pirsztu.

— Labai žemai dėkui.

— Isz kur jus?

— Isz Rėžiuku.

— Was ist das Rėžiuku?

Į tą tarpą atējo Patronė; susigėdusi paraudonavo baisei, bet nors ne drąsei, atsiliepē plonu balsu:

— Mes ne toli nū Jurbarko

Matrozas mislyjo sav, žiurėdamas į vandenį, paskui pažiurējo į merginą, į jos kaip linus plaukus, ir lyg ką atsiminē, nēs susiraukęs apdegęs veidas, szyptelējo. Po valandai sakē:

— Asz buvau Tilszē suprantu biskį lietuviszkai Asz Jonas Kosziuba jus' bruder tai jau liabai senei! Jetzt bin ich deutsch (dabar asz esu Vokietis)

Isztaręs tą, nusitvėrē už galo virvės, atsikreipē, suriko „ho! ho! o!“ ir pradējo virvę tēsti.

Nū tol, kiek sykiu Lauras su Patrone budavo ant lubu, tiek sykiu tas matrozas, pamatęs jūdu, meilei prasznėkdavo Patronę. Jūdu neiszpasakytai džiaugėsi, nēs buvo ant to vo-

kiszko laivo nors vienas pacziujis žmogus, kurs su jiemdviem szeip taip biskį sznekėjo, ir rodosi buvo artima giminė. O juk ir kelionė jau baigėsi. Ant rytojaus rytmetyje, iszėję ant lubu, pamatė dyviną daigta. Isz tolo kas žin kas vandenyje plaukė, o kaip laivas prisiartino, tai pamatė visi, kad vilnys neszė raudoną bertainį; toliaus užtėmyjo kitą tokį bertainį, paskui treczią, ketvirtą. Oras buvo biskį miglotas, bet ne per virszų; vandū lygus kaip stiklas, o bertainiu vis daugiau ir daugiau plukėjo vandenyje. Baltu jūdšparniu paukszcziu pulkai, net debesys, lakiojo paskui laivą. Ant lubu visi dyvinai krutėjo. Matrozai apsilvilko su naujais drabužeis; vieni szturavo lubas, kiti szveitė varines vinis, ant stiebo užkabino karunėle, o ant pasturgalio laivo kitą didesnę.

Keliauninkai visi kuitosi ir džiaugėsi; kas tik gyvas, isz lindo ant lubu: kaip kiti iszsineszė pundelius ir pradėjo diržus varžyti.

Patronė, matydama tą viską, mislyjo sav:

— Tik mažu ant galo primuszime prie kranto.

Lauras ir atsidusėjo lengviaus, o czion lyg tyczia pasirodė vakarūse sala (Sandy-Hok), paskui kita, o ant jos vidurio dideli trioba, o toliaus lyg migla, lyg debesys, lyg dumai ant mariu, rodosi labai toli, sudrumsti, be jokio paveiklo Matydami tą, visi rodė pirsztais, o laivas suszvilpė baisei, kaip isz džiaugsmo.

— Kas tai yra? — klausė Lauras.

— Naujas Jorkas — atsakė stovįs szale jo Kosziuba.

Tie neva dumai pradėjo skirstytiesi ir nykti, o kaip laivas, ardydamas gražų vandenėlį, stumėsi vis toliaus, tai į ju vietą dygo kokie tai paveikslai boksztu, kaminu, ties kureis lakstė kamūlei dumu. Žemiaus pilies buvo matyti visa girė stiebu, o ant ju virszuniu margavo tukstanczei karunėliu, kaip kvėtkos lankose. Laivas vis artinosi ir artinosi, o puiki pilis lyg isz vandens iszniro. Džiaugsmas ir dyvai apėmė tada Laurą, nusisēmė kepurę, iszsižiojo ir žiurėjo, žiurėjo, o paskui tarė:

— Patronė!

— Dievulėliau mano!

— Ar matai?

— Matau.

— Ar dyvyjiesi?

— Dyvyjūsi.

Lauras jau dabar ne tik dyvyjosi, bet alko. Pamatęs abipus pilies žaliūjanczius laukus ir jūsvus puszinius sodus, kalbėjo sav:

— Na, Dievui dėkui! Kad tik žemę dūtu szale pilies, su ta aną lankutę, arcziaus butu ant kermosziaus. Kermoszius ateina, karvę nusivesi, kiaulę nusivarysi, tū ir gali parsidūti. Gyventoju czion tur buti kaip agūnu; asz Lietuvoje buvau buras, o sziczion busiu ponas...

Tūmi tarpu labai puikus puszinis sodas (National-Park) buvo jau visas matyti. Lauras, pamatęs žanas kruvas medžiu, o daug buvo ir gražei žydincziu, toliaus sznekėjo:

— Papraszysiu pono kamisoriaus, prisisznėsiu dailei, kad man nor pusvalakį (60 margu) tos giraitės padovanotu. Kad dvaras, tai dvaras. Bernas rytmezczeis su malkoms važinės į mēstą... Dėkui augszcziausiam Dievui, nēs dabar matau, kad Vokietis manę neprigavo...

Patronė ir szypsojosi, ir pati nežinojo, isz kur jai į galvą atėjo daina, kurią Rėžiukūse merginos per veselijas dainūdavo jaunamartei:

Kas tu per pons?
Kas tu per pons?
Visi tavo rėdai
Kepurė ir žiupons...

O mažu jau mislyjō, budama pone, padainūti nabagėliui Jurui, kaip paskui jos sziczion atplauks.

Tūmi tarpu lėkte atlėkė pas laivą mažas laivelis nū kvarrantėnos. Keturi ar penki žmonės užlipo ant lubu, tū prasidėjo sznekos ir szukavimai. Ne už ilgo atplaukė kitas laivas jau nū paties mēsto; buvo ten visokie mėklerei isz pakeleivinnamiu, perguldytojai ir vadovai, keitikai pinigū, agentai nū geležinkelio: visi stumdėsi, rėkavo, sukosi po visas lubas. Lauras su Patrone įpūlė kaip į ratus kokios melnyczios ir nežinojo, ką pradėti.

Kosziuba parodavojo seniui iszkeisti pinigūs ir prižadėjo, kad nedūs prigauti. Lauras tūjaus iszkeitė ir gavo už viską, ką turėjo, 47 dorelius sidabru.*) Pakol visas tas darėsi, laivas priplaukė jau taip arti pilies, kad buvo matyti ne tik namai,

*) Dorelis ant musu aukso vertas 1 r. 35 kap., tai pagal dabartiszką mokestį galima rokūti dorelį su virszumi du rubliu.

bet ir žmonės; paskui aplenkdamas vis kitus laivus, mažus ir didelius, priplaukė pri kranto.

Kelionė jau buvo pabaigta.

Žmonės pradėjo ristiesi iš laivo, kaip bitys iš avilio. Per siaurą tiltelį, padėta nū kraszto laivo iki krantui, kriuszosi pulkai visokiu: pirmiaus ējo pirmutinės kliasos, paskui antros, o išz po lubu, apsikraustę pundeleis, paskucziu paskucziaus. Kaip Laurą su Patrone kiti ir atstumē pas tiltelį, tai priējēs prie judvieju Kosziuba, suspaudē ranką Laurui ir tarē:

— Na, bruder! Dievs dūk tav gerą giliukį! ir tav, merga. Dievs jum padėk!

— Dėkui labai žemai! atsakē abudu, bet daugiau nebuvo kada sznekėti. Pulkas nustumē jūdu nū pakalnaus tiltelio ir tūjaus atsudurē dideliame name muitmokesczio. Ponas, apsilvilkęs su rudais drabužeis, su sidabrine žvaigžde, pacziupinėjo ju pundelius, riktelėjo: „all right!“ ir parodē duris. Išzėjo ir pasijuto ant gryno lauko.

— Tėti! o ką dabar veiksiva? -- paklausē Patronē.

— Turiva palaukti. Vokietis sakē, kad tūjaus valdžia atsiųs kamisorių, o jis pasiklausinēs ir ras mudu.

Atsistėjo tada abudu prie sienos, laukdamu kamisoriaus, o aplink išz visur buvo girdėti užimas mēsto. Nėkad jūdu nėko tokio nematē nė negirdėjo. Ulyczios buvo tiesios ir placzios, o ant ulycziu žmoniū daugybēs, kaip per kermoszių; ant vidurio vežimai, karētos. Aplinkui zimbē nesuprantama kalba; darbininkai ir prekėjei rėkavo. Tankei matyti budavo vaikszcziujanczius didgalvius žmones, visai jūdu, su garbanotais plaukais. Pamatę jūs, Lauras su Patrone žegnojosi. Dyvinu nusidavē jiemdvjiem tas mēstas; visur užia, poszka, szvilpia maszynos, dūzga vežimai, rėkauja žmonēs. Visi ten bėgiojo taip greitai, kad rodosi vieni norėjo pasivyti, o kiti nubėgti; o kokia daugybē žmoniū! o kas vėl per žmonēs! vieni kai sūdžei jūdi, kiti gelsvi, kiti rausvi. O ten, kur jūdu stovėjo, buvo didžiausias trusimas; maiszus ir pundus nū vieno laivo kraustē ant kito, vežimai važinėjo kas valandą, karai barszkėjo....

Perėjo taip adyna, jau ir antra, o jūdu vis stovėjo prie sienos ir laukē kamisoriaus.

Dyvinai išzrodē Amėrikoje, Naujame Jorke, tas buras Lietuvis su ilgais, jau žilsvais plaukais, su keturkampe vilagine ke-

pure, ir ta mergina isz Režiuku su melsvu kedeliu (sijonu) ir rožancziumi ant kaklo.

Vienok žmonės ėjo pro szalį ir visai nė nežiurėjo į jūdu. Ten nesidvyvija nė isz jokių žmonių, nė isz ju rėdu.

Perėjo dar adyna, dangus apsiniaukė, pradėjo lyti ir neva snigti, o nū marių putė drėgnas ir szaltas vejas....

O jūdu vis stovėjo ir laukė kamisoriaus.

Buriszkas budas labai kantrus, bet jiemdviem jau lyg sloga pradėjo spausti szirdį.

Ne smagu, ne gerai ir baisu jiemdviem buvo laive tarp svetimu, ties gelme didelio vandens. Meldėsi Dievui ir praszė, kad perkeltu jūdu kaip pabludusius vaikus per marių platumą; mislyjo, kad kaip tik kojose dasilytės sausą žemę, tai pasibaigs visos bėdos, o atsivers gėrybės. Sztai atplaukė, stovėjo dabar jau ant sausos žemės, buvo didelė pilis, bet pajuto susyk, kad toje pilyje dar nėkiaus ir daug baisiaus, ne kaip ant marių.

Kamisoriaus kaip nebuvo, taip nebuvo. O-gi ką jūdu pradės, jeigu kamisorius suvis neateis, jeigu Vokietis jūdu prigavo?

Užėjus tik tokei mislei, sudrebėjo judvieju buriszkos szirdys. Ką pradės? Tiesiog sakant, pražus.

Nū lytaus ir vėjo perszalo labai.

— Patronė! ar tav ne szalta? klausė Lauras.

— Szalta, tėti — atsakė mergina.

Dar vieną adyną iszmuszė zėgorius bokszte. Pradėjo temti. Žmonės pradėjo liauti dirbę; ant ulyczių szvaisė žiburius; visas mēstas degė žiburiūse. Darbininkai grįžo nū marių namon ir dainavo užkimuseis balsais „Yankee Doodle“. Isz palengvos ulyczius tusztinosi. Namus muitmokeszcio uždarė.

Jūdu vis stovėjo ir laukė kamisoriaus.

Ant galo visai sutemo, o ant marių kranto nutilo. Tarpais tik isz jūdu kaminu sznypsztė pieszos ir geso augsztai, tarpais vilnys pliuszkavo, atsimuszusios į akmeninį krantą; kaip kada budavo girdėti daina girto matrozo, kurs grįžo isz mēsto ant savo laivo; o jūdu laukė.

Norint ir nebutu norėję laukti, tai kur eis, kur pasidės, ką pradės, prie ko priglaus savo skaudamas nuilsuses galvas? Szaltis krėtė vis labiaus, pilvas skundėsi, kad tuszczias. Kad nors pastogę kokią gautų, nės suszlapo net iki kaulu. Ak! ka-

misorius neatėjo, nė neateis, tokiu kamisoriu visai nėra. Volkietis buvo agentu draugystės, kuri važinėjo žmones į Ameriką, jam mokėjo už kožną priviliotą žmogų, o daugiaus jis nėko nė žinojo, nė žinoti norėjo. Lauras pajuto, kad jo pakinkei dreba, kad lyg kokia sunkybė grudžia jį į žemę, kad tur buti Dievas, supykęs ant jo, užvedė tokią baisią korą.

Kentė ir laukė taip, kaip tik buras gal kęsti ir laukti. Balsas merginos, drebanczios nū szalczio, lyg pabudino jį isz kokio tai apjekimo:

— Tėti!

— Tylėk! Nėra jau mielaszirdystės dėl mudvieju.

— Grįžkiva į Rėžiukus.

— Eik ir pasiskandik....

— Dieve, Dieve! sznibždėjo Patronė.

Laurą suėmė didelis gailestis.

— Sirata! nabagėlė!... tegul Dievas susimyli nors ant tavęs....

Bet jo jau negirdėjo. Atsirėmusi su galva prie sienos, užmerkė akis. Miegas buvo sunkus ir ne smagus, o sapnūđama matė, net gražų abrožą, Rėžiukus, ir lyg girdėjo dainelę Juro arklininko:

Kas tai per ponė?

Kas tai per ponė?

Visi tavo rėdai

Rutu vainikėlis....

Pirmutinei spindulei saulelės apszvietė vandenį, laivus ir namus muitmokeszcio.

Miglotoje toje szviesoje buvo žymu, kaip pasienyje miegojo du paveikslu žmogiszku, pamėlinavusiu, apsznigtu, visai kaip negyvu. Bet jeigu skaitysime knigą judvieju bėdu, vargu, nelaimiu ir atsitikimu, tai iki sziol ties mumis atvožti dar tik pirmutinei laksztai.

(Dar ne viskas.)

Gaidys ir žemcziugas.

Nekurioj adynoj

Gaidys ant mėszlyno

Rand vertybės spurgą,

Kurs tad taip sav urga.

„Kad tai koks nors grudas,..

„O d'bar akmū brudas!

„Nėko man nevertas —

„Teg' liek vėl užbertas.“

Ir tarp mus' taip buvo:

Jei kurs kniņu kruvā,
Gaun nū kokio dēdēs,
Mislyj atsisēdēs:
„Kad tai but dukatai,
„Arba rubliu ratai,
„Vietoj lapu szitu
„Jūdai iszmargītu

„O kad bent už kniģā
„Grivina, bepīga . . .
„O kad nē po graszi,
„Jei dera ne naszi!
„Ot reik neszt pas Mausziņ,
„Tik nors kiek maž gausiu!“ . . .
Szereņa.

Lelēvelei kilo isz Lietuvininku¹⁾.

Lelēveliu giminę visaip vadintā ir dokumentūse valdžios: Loelhoeffel, Lelhövel, Lölhöfel, Lelhefel, visados padūdavo, pas Lenkus, encykliopēdijose²⁾ ir vistorijose literaturos kaipo pribuvusē su Augustu II. isz Saksu ī Lietuvā ir Lenkijā. Tyrinējimas po tikrus dokumentus, pridūtus ne senei mirusio a. a. Proto³⁾ Lelēvelio, be abejonēs liudyja, kad Lelēvelei pribuvo ī Varszavā ne isz vokiszko saulēleidžio, bet isz senovēs Lietuvas. Lelēveliu patarlē garsina, kad lizdu ju giminēs buvo apigardēs Įsrutēs (Insterburg) Prusu Lietuvoje, isz geros valēs padūtos lietuviszkai-lenkiszskai vieszpatystei Prusu, laike vieszpatavimo Kazimēro Jagelonaiczio. Kū pirmiausias tikras dokumentas, diplomas Vilniaus akadēmijos nū pradžios XVIII. szimtmeczio, liudyja, kad Lelēvelei gyveno tada lietuviszkoje Klaipēdoje, pramintoje Vokiecziu Memel⁴⁾. Nežinome, koku budu mirusio jau Proto boczius atkeliavo isz Klaipēdos ī akadēmijā Jezuvitu Vilniuje. Tada sostapilē Lietuvas buvo mēstu lietuviszkai-lenkiszskai-vokiszku; akadēmijos bažnyczia szv. Jono garsinosi tada daugybe kalbu ant pamokslinyczios, tarp kuriu ir lietuviszka. Taip vadinama *Bursa valerijoniszka*, uždēta vyskupo Valerijono Protasevyczios Vilniuje, turējo pinigus atidētus staczei dēl iszmokinimo ant kunīgu paskirtu lietuviszkoms parakvijoms. Gal ir ponas Enrikas Lelēvelis, boczius Proto, buvo vienu isz tokiu naujoku (kandidotu) prie kunīgiszko stovio, kaipo mokantis lietuviszkai.

1) Dēl sustatymo to artikulo pasinaudojau isz „Podręczna Encyklopedia Wiślickiego“ ir laikraszczio „Kłosy“ už 1884 m. n. 981. p. 246, kur buvo artikulas: „Prot Adam Jacek Lelewele“.

2) Suraszas pagal abėcėlā visoku mokslu.

3) Tikrai lietuviszkas vardas. Protas (lenkiszskai *rozum*; vokiszskai *klugheit*, *vernunft*).

4) Gerai butu, kad kas užsiimtu isztyrinėjimu, ar nēra dar giminēs Lelēveliu Prusu Lietuvoje po minētas vietas. *Lelei* yra apie Raseinius ir Klaipēdā.

Tikriaus vienok kas nors isz jo giminės, gal garsingas apgynėjas tiesu akadēmijos, Preuschoťos⁵⁾, kuris buvo propesoriumi Vilniuje, atsivadino ten savo giminaitį dėl pasimokinimo prie savęs. Kaip nors ten butu, pasirodo be abejonės, kad Enrikas Lelėvelis tik Vilniuje iszmoko lenkiskzai, o gal ir mažiausios nėra abėjonės, nės patentas apie tą liudyja, kad tenai apturėjo garbę bakalario (žemesnio mokintojo), o paskiaus ir magistro gražiū prityrimu 1728 mete Karolius, sunus Enriko, turintis daugel urėdu, buvo apsivedęs su Jeva Szeliutaite, dukterimi Lietuvio, czesnininko⁶⁾ Režyckio, apsigyvenusio po Garvolynu. Sziokiu budu placzei žinomi trys jo sunus: Joakimas, Protas ir Jonas-Povilas, atgaivino savo kraują lietuviszką per motyną. Kaip rasztininkai pasigarsino du pirmūju, treczias buvo inžinėru.

1) *Joakimas*, garsingas vistorikas, sąnaris draugystės Varszavos prieteliu mokslo, gimė 22. kovo 1786 m. Varszavoje, sunus Karoliaus Maurico, rotponis (lenk. radca, vok. ratsherr) komisijos apszvietimo, ir Jevos Szeliutaitės. Mokinosi pas kunigus Pijorus Varszavoje ir Vilniaus universitėte 1804 mete. Buvo užstotoju vietos propesoriaus tame universitėte 1814 mete. Paskiaus propesoriumi ir biblijotėkoriumi Varszavos universitėto 1818 mete. Ant galo paprastu propesoriumi Vilniaus universitėto 1822 mete. Nū 1824 mete gyveno vis Varszavoje. 1832 mete, regisi isz priežasties maiszto Lenkijoje ir Lietuvoje, kaipo pakajingas Lietuvis ir protingas, o mokintas vyras, nenorėdamas prie maiszto prigulėti apleido tas žemes, užsigyvendamas isz pradžios Prancuzijoje, o paskiaus nū 1833 m. vis Brukselyje, Belgijoje. Pasimirė Paryžiuje 29. gegužio 1861 mete ir polaidotas tapė ant Montmartrės kapu. Rodydamas nū pat kudikystės didelį prilankumą prie darbu ir užsiėmimu protingu, jau 1803 m., budamas mokintiniu V. kliasos, pradėjo raszyti apie nusidavimus XVIII. szimtmeczio ir nū to laiko per visą amžiū karsztai atsidadvęs literaturai, atsistojo eilėje genijaliszku ir garsingu rasztininku ir vistoriku. Du užklausimu gyvastingu per visą amžiū užimdavo Lelėvelį: Iszliūsavimas ukininku isz

5) Bene bus tai perdirbimas ant vokiszko, lietuviszko *Praauszaitis?*

6) Vardas urėdo Lietuvoje ir Lenkijoje senovės. Isz pradžios turintis apveizdą ant valgiu karaliszku, o paskiaus titulas garbės dūdantis szlovę padavinėjimo valgesiu karaliui prie stalo.

po valdžios ponu⁷⁾ ir laisvė tikėjimo po skydu (lenk. tarcza) liūsybės tikros ir brolystės; tam pasielgimui atsidavė sulyg galui savo amžiaus. Rasztu ir knygų paraszytu per Joakymą Lelėvelį pradędant nū 1806 m. buvo daugiaus ne kaip 60. Įtura ju kù labiaus vistoriszka. Suraszytos buvo lenkiszkoje kalboje, o taip jau nekurios ir prancuziszkoje. Yra czia kelios knygos priderimos lietuvystei paraszytos lenkiszka, kuriu užraszus perdęję ant lietuviszkos kalbos turime tokius: 1. „Pažvalga ant senumo lietuviszku giminiu ir raisztis ju su Giruleis. Vilnius 1808 m.“ 2. „Paminėjimas apie kù seniausius vistorikus lenkiszkus ir patėmyjimai ant raszto kunigo Boguszto apie pradžia tautos ir kalbos lietuviszkos. Varszava 1809 m.“ 3. „Patėmyjimai ant įtekmės rymiszku tiesu ant lenkiszku ir lietuviszku“ laikrasztyje „Dziennik Warszawski“ nū 1825 m. Po jo mirybos. jo brolis Protas sulygo su vyriausiu iszdūtoju jo rasztu, kad visus rasztus priderinczius nusidavimams ir lenkiszka literaturai sukrautu į vieną darbą 20 daliu po užraszu „Lenkija, jos nusidavimai ir dalykai“.

2) *Protas Adomas Jackus*, brolis pirmesniojo, gimė Varszavoje 11. rugsėjo 1790 m.⁸⁾ Pabaigęs mokslus įstojo į lenkiszką karą 1809 m., atbuvo karus 1809—1813 m., paskui buvo siuntiniu Vengrovos pavieczio į sueimę 1825 m. Po 1831 m. užsigyveno tėviszkėje savo Vola-Cygowska; surinko didelę knygincyzią ir rupestingai iszkavojo visus rankraszcezius brolio Joakymo ir visas jo gromatas, su blėkomis paveikslu, kuriūs Županskis Poznaniuje atmuszinėja.

3) *Jonas Povilas*, brolis pirmesniuju, gimė Varszavoje 26. biržio 1796 m. įstojo į lenkiszką karą 1818 m. Po apgarsinimo Lenku karalystės buvo adjutantu gendroliaus Malletskio 1815 m., paskiaus kapitonu 1822 m., rodydamas nūmoningumą taip prie aptvirtinimo pilies Žamoscio, kaip ir prie perkasimo Augustavos kastinio. Mete 1830 padarė projektą budavonės nenuimamo tilto

7) Tame dalyke daug pasidarbavo ir musu garsingas kariautojas Tadeusz Kasciuszka. Taigi mislis liūsybės rytinėse žemėse nū Lietuvinku yra iszsiėjusi.

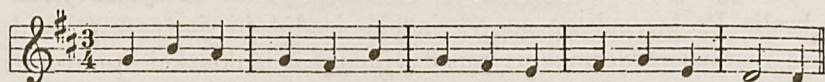
8) Pagal laikrasztį „Kłosy“ nū 1884 m. n. 981 p. 246, gimė jis 1801 mete Varszavoje. Autoras artikulo „Kłosuse“ geriaus galėjo žinoti už „Encykliopediją“, kurią rankoje turiu, nės pasižino su Protu Lelėveliu. Bet ar galėjo turėdamas 8 metus į vaiską įstoti pabaigęs mokslus?

ant Yslos upės, kurs nors apturėjo nū visu pripažinimą ir atvertė žvilgį ant jo cėcoriaus Mikalojo I., netapė vienok iszpildytas⁹⁾. 1831 mete vedė aptvirtinimą Pragos¹⁰⁾, už ką tapė komandantu Pragos ir populkauninkiu. 1832 mete iszvažiavo isz Elbingos mėsto isz Prusu į Prancuziją ir padarė projektą iszdžiovinimo dideliu pelkiu Seeland'o Szvaicarijoje. 1837 mete tapė vyriausiu inžinėru keliu ir tiltu Szvaicarijoje, pasiženklinęs garbingai ant to stovio. Mirė Berlyne 9. balandžio 1847 m. Parasė jis kelias knižas prancuziszcai ir vokiszcai inžinėriszkos įtuos.

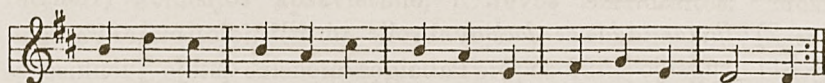
5. (17.) vasario 1886 m.

Cyrulys.

Niamuno kelionė.

Nia-mu-nė - li, van-de - nė - li, Lie - tu - vos gro - žy - bė,

kur par-bė - gi, kur nu - bė - gi su di - de link - smy - be?

Pat Rusijos Lietuvoje esmi pagimdytas,
 O mariose kursziszskose tampu užmigėtas.
 Žemaitėlei, Lietuvėlei manę palydėja;
 Jie giesmeliu bei dainėliu man nepavydėja.
 Gradno, Kauno puikus mėstai manę padabina;
 Lietuvos brolycziu giesmės manę pagarsina.
 Smalininkai, Viesvilėnai linksmi prieszais ėjo;
 Su laiveleis bei žėgleleis, varomais nū vėjo.
 Baltupėnai bei Trapėnai manę apkeliauja.
 O Sokaiczei, nabagaiczei, manę apžvejauja.
 O Bambėnai, Vėžininkai, menk manęs vartoja;
 Atstu nū manęs gyvenant, jie labai vaitoja.
 Bet Ragainė bei Tusainė, vėl manę dabina.
 Augsztais kalnais, puikioms girioms manę paskalbina,
 O Rambynas, kur Dievaiczei virszaus jo stovėjo,
 Pirm senovės mus' tėtaczei poterius kalbėjo,
 Nor sunykti, papildyti manę su žemuže;
 Nor sudrumsti vandenėlį; verks mano mamuzė.

⁹⁾ Bene isz priežasties maiszto 1831 mete.

¹⁰⁾ Priemėstis Varszavos.

O Bitēnai bei Szilēnai man žuvis izsgaudo;
Jie tinklaiczeis, venturaiczeis, didin savo nauda.
Tilzēs mēste, kaip Prancuzas tēviszkę pagavo,
Mano akys aszaravo ir szirdis dējavo.
Bet dabar, puikus mēsteli, jau žydēt prādėjai:
Neraudoj mano szirdelē, kad taip daug kentėjai.
Džiaugsmas man yra girdėti, kad jus brolutėlei,
Į draugyste, prietelystę stojot, Lietuvėlei.
Tegyven linksma BYRUTE, kolei krutuliūsit,
Ik galiausei kaimynukus, Lietuvei, iszjūksit.
Likkies linksma, tu Byrutē, asz turiu keliauti!
Iki Rusnēs žveju kiemo reik man persigauti.
Ten pabengsiu asz kelionę į mares važiūdams,
Ten ilsėsiūs nū kelionēs vilnyse žužiūdams.
Giesmē bei balsas sutaisyta *Krūpaicziu Kristupo.*

Kristijonas Kalninis.

Baigiantiesi praėjusiems metams isztiko Latvius verkšmingas nusidavimas. Kristijonas Kalninis, stiprus jaunatviu stulpas, pabaigē savo 39 metu amžią. Budamas tiesabyliumi (advokatu), jis darbavosi daugalios dėl tautinēs naudos. Ilgus metus jis buvo pravadoriumi riginēs latviszkos bendrybos (draugystēs), rēdydamas ją kaipo pirmosēdis. Drauge su kitais Latviu stulpais, kaip Valdemaris, broliu Dirikiu, Vēberis, Zakitis ir k., rupinosi, kaip ne tiktai isz tamsybēs isztraukti savo brolius, bet ir iszkelti liki sziolei svētui mažai težinomą Latviu tautą. Suvienytomis spēkomis jiems pasivedē atsiekti paženklintą sav mērį, nēs dabar praszviesti Latvei nebesirokūja prie Vokiecziu, kaip kitą kartą darydavo. —

Užsivertēs ant pecziu sunkiā tiesabylio ir bendrybos rēdytojaus nasztą, Kr. Kalninis turėjo nemažai byloti ir kalbėti daugeliūse veikimūse, ko dėl jį sugavo gerklinē liga, kuriai užsivėtryjus jis iszvažiavo į Vokietiją vaistytiesi. Žymeį pagērējēs ligonis grįžo į tėviją prie savo veikalū, bet, ne toli jau budamas nū namu, umai susirgo Dynaburge ir, parvažiavēs į Rīgą, veikei pasimirē 16 (28) grūdžio 1885 m. Pažymētame laike 20 grūdžio, neatbojant ant lijundros, supludo svēto [tukstanczeis palydėti nabasztininką su žibureis isz jo namu į latviszkos bendrybos namus, kur buvo pastatyta per dvi dieni gūdos sargyba. Nedēlios dienoje, 22 grūdžio, po pietu vėlei susirinko svēto

daugybē ir palydējo savo mylimā apraudojamā nabasztininkā i
kapus ant amžino atilsio.

J. K. Sz.

Mokinimas be izskalu.

Turtingi žmonēs, dvarponei. net tuli vagorei pramokjina
savo vaikus pirmiausei namie, o paskui leidžia jūs izskalosna
varyti didesnį mokslā, bet bēdniejie to negal padaryti: gerai,
kad jiems pasiseka pasiekti norints pradžiamokslinias izskalas,
o jei ne, tai, patys budami akli, užaugina aklus vaikus. Tiktai
ne visur ant svēto taip yra. Žvilgterēkime, kaip tame dalyke
rengiasi seseriszka Lietuviams Latviu tauta, ir pasimokjime nū
ju, kaip izstraukti naudā iz savuju spēku.

Pas Latvius yra užvestas nūlaczei prispirtinas vaiku mo-
kinimas, už tatai Latvis, nemokaš skaityti, atsitinka labai retai.
Jei kas negal leisti savo vaiku izskalona, tai tur jūs mokjiti
namie. Žiemos laike, ēsant mažiaus darbo apie gaspadorystę,
negu kituse metlaikiuse, motyna ir tėvas iz vieno, kartais ir
kiti namiszkei, rengiasi mokjiti vaikus skaityti ir raszyti. Tokj
mokinimo budā tame kraszte užvedē bažnytkunigēi (kungs, t. y.
kunigas, yra pas Latvius paprastai ponas). Kasmet kunigu at-
liekami pagastu aplankymai (kunigu kalēdojimas) yra paskirti
izsytirinėjimui, kiek ēsā vaikai pramokę, ir kuriems paaugusiems
jau buseš laikas eiti pas kunigā i tikējimo mokslā dēl ižegnonēs.

Norints mes nei mažumā negeidžiame kisztiesi prie musu
kunigu darbu, bet nerimstame nepakuszinę klausymo, ar-gi ir
pas mumis galima nebutu užvesti, idant musu kunigai kalēdo-
dami ragintu tėvus, kad jie leistu vaikus mokjitiesi skaityti dar
priesz pirmąjē spavēdnę, prie kurios susitaisydami galētu geriaus
iz knygeliu izsmokti reikalingiausius tikējimo dalykus?

Tūmi atrastumēme dvi stipri spēki, dvi tikri motyni, gim-
dytoją ir bažnyczia, kuriedvi, szirdingai pasiēmusi už veikalo,
suteiktu visūtina pirmopradinį dvasiszka tautos praszvietimą
prigimtoje kalboje ir uždētu tikrā pamata tolesniam prasisku-
drinimui svētiszkuse moksluse per doru knigu ir naudingu laik-
raszcziu skaitymā. Permanydami szviesos naudā ir pasimēg-
dami knjgomis ras ir Lietuvei tam tikrajį laikā, kaip Latvei,
tarp kuriu mokslo szviesa yra jau diktai prasisklaidziusi. Iz-
pažinę mokslu spēkā, Latvei pradeda pratinti savo kudikius

prie rasztu nū pat jaunuciu dienu: kaip tiktai kudikis gal aiszkei žodžius isztarti, ketveriu arba penkeriu metu, motyna rodo jam skirias litaras ir tai ant dienos ne daugiaus kaip vieną, žadēdama užpelnu baranką arba pyragelį nū tėvo, kurs važinēdamas isz mēsto parveszēs. Tokiu budu nei tėvams ne vargu mokīti savo maželius, nei maželiams ne sunku ir ne bodu kada ne kada žvilgterėti į kniḡą. Tokie maželei, palengvėliu pri-prasdami prie mokslo, paskiau veržiasi patys prie kniḡu; kada-gi didesnius pradējus mokīti, reikia jiems tankei kasdien priminti nepaprastą ir nūbodų jiems darbą. Tai-gi ankstyvas ir pamažus mokinimo budas yra ir tūmi labai naudingas, kad septintu ar asztuntu metu kudikei jau moka lakei skaityti kniḡoje.

Taip mokinami namie maželei tankei neturi elementoriaus, nēs mokīdamiesi po vieną litarą ir, sumesdami isz ju žodžius, nereikalauja mokītiesi vienkart nūlacziōs abēcēlos, kaip dabar pagal įpatiszkas mokslo kniḡas yra visūtinai daroma iszkalose, kur vaikai mokīdamiesi vienkart skaityti ir raszyti, negreicziaus iszmoksta pažinti visas litaras kaip per du mėnesiu; už tat-gi per tą laiką permano ir tikrąjį skaitymo ir raszymo budą, norints nemokēdami pagreiczios abēcēlos.

Kad mums kas neužmētinetu užtylėjus musu kniḡu nū-pelnus prie tautos apszvietimo, pridursime norints mažumėlį isz musu praeigos. Szio amžiaus pradžioje musu pradinēs iszkalos buvo kniḡu rankose. Kniḡgai mokino smarkei lenkiszškai pagal užvestą aname laike įrēdą, bet lietuviszkumo tūmi nenusmelkē ir anos gadyneš mokītiniu daugumas sznekėjo lietuviszkai ir meldēsi isz lietuviszku kniḡu. Musu atmintyje vėlei vyskupo Volonceauskio nabasztininkas, aplankydamas tankei savo dvasiszką avinyezią, ragino svētą mokītiesi skaityti, idant geriaus galētu pasimelsti kniḡoje. Paklusni jam dvasiszka jo banda, primdama į szirdį savo virszininko atsiliepimą, padarē jam džiaugsma, nēs, neēsant lietuviszku iszkalu, kiek galēdami nū kits kito mokinosi ir taip atsitiko, jog mažne visas svētas mel-dēsi isz kniḡu ir skaitē dvasiszkus pamokinimus kaip paties vy-skupo, taip ir kitu kniḡu iszspaudintus.

Kas nor mokītiesi, ir suaugēs randa tam tinkamą laiką. Ne vienas bernas, ne viena merga sunkei dirbē per visą nedēle, veržiasi nedēlios dienomis prie mokslo ir nepaleidžia, kol nepasieks savo mērį. Garbē tokiems bernams ir mergoms, nēs

ne tuszti nēkai, bet iszmingingos dumos tilpsta ju galvose ir jie bus visados naudingi visūmenei.

Rīga, vasaryje 1886 m.

J. K. Sz.

Isz Lietuvos.

Isz Kaukēnu. 28. szio m. lietuviszka draugystē Byrutē savo mēnesinį susiējimą svetlyczioje Schaak'o pono atliko. Norint kelias ir dar taip prastas buvo — augszti, vos pervažiūjami pusnynai ant szasiju ir vieszkeliu — tik sanariu ir svecziu apie 300 susirinko. *Jankus*, vietą perdētinio *d-ro Bruažio*, kursai dėl neatspējimo ir ligustumo buvo namėje pasilikęs, užimdamas, susiējimą ant $\frac{3}{4}$ zēgoriaus atvērē, draugus ir sveczius szirdingai pasveikindamas. Pirma kalbėjo *Strēkiu Jurgis* apie tai, „ar verta yra apie giminiszkus reikalus pasiprocewoti.“ Daug žmoniū užmirszta per vargus savo giminēs reikalu, o tik yra reikalinga ir dėl giminēs reikalu procewoti. Szitas rupestis, norint ir daugiems rodosi nereikalingu, pastoja reikalingu, atsimenant, kokius vaisius iszsigiminiavimas visur nesza. Kudikei ne prigimtoje kalboje pamokinti ir užaugūti pastoja puspagoneis nei jokios vėros neturēdami, kuri vienintelei motynos kalboje gal į szirdį ant visados įsiveržusi pasilikti. To dėl kalbos ir vėros iszlaikymas neatleistinai prie giminiszkuju reikalu, apie kuriūs pasirupinti reikia, priklauso. Kalbētojas toliaus privedē, kad kudikis labai mielai prigimtąją kalbą vartoja; labai apgailētini yra tie tėvai, kurie savo kudikiūse dūda giminiszkiems jausmams numirti, jūs į vokiszką szuilę atidūdami ir daugiaus apie lietuviszkos dvasēs auginimą nebesirupindami. Kudikis į szuilę atējęs, prastai arba rasi ir visai vokiszakai nemokēdamas, privercziamas nesuprantamą kalbą vartoti. Isz to iszeina, kad per visą szuilēs laiką tūmi dvasę nuvargina, atszipina, vokiszkos kalbos neiszmoksta gerai, o lietuviszką primirszta. Į svētą įstoja apgailētinas sutvėrimas nei vieną nei antrą kalbą savo galybėje neturēdamas. Galiausei kalbētojas velyja, kad mokūtojai pirma lietuviszškai kudikius pamokūtu, o tada su pagalba lietuviszkos kalbos ir tobulai vokiszškai iszmokintu.

Leizdams žmones Dievs ant svėto

Įdalijo daug kalbu;

Tarp visu szlovnai dabūta

Est kalba mus' Lietuviu.

Kalba musu lietuvystēs,

Kuri taip szlovna yra,

Ragin visus ant darbystēs,

Ją mylėti visada.

— *Janku Mertynas* bylojo „apie vargus Lietuvininku viduramžio ir szios gadynēs“. Kalbētojas nurodē ant vargintoju Kryžoku, katrie tarēsī atēję Lietuvininkus prie krikszczionystēs priversti, o tacziau, kaip isz ju pacziu apraszymu aiszkei patirti gauname, jie garbstē, „tą ir tą dieną tapē 14000 arkliu, 500 stipriu vyru ir gera dalis darbui tinkamū moteriu sugauta, katrū verczia ne taip maža“; vislab tampa tarp augsztu ponu padalyta, katrie kupczystę toliaus varo ir pardūda žmones kaip tavorą kitiems dvarams tolimoje Vokiecziu szalelėje. Nū tokiū žmogystēs naikintoju Lietuvininkams labai vargei buvo iszsprusti, neturint szarvu nei ginklu, o kada po ilgo kryžokiszko varginimo Lietuvininkai valna giminē pastoja, suraisztē nēkam ne

vertas Jagėla Lietuvininkus su Lenkais, pavelyjo tokius pat zokanus dėl bajoru Lietuvininku, kokius lenkiszki bajorai jau turėjo, lutent, verguvej iki tol liūsu žmoniu įtaisyti, kad lietuviszkas ukininkas turėjo per nedėlę 5 dienas į dvarą dirbti eiti, o kitidvi liko jam, ant jo gyvasties izlaikymo. Bajorai tūmi labai Lenkus gyrė, priėmė lenkiszką kalbą ir budus, o Lietuvininkai liko bajoru vergais. Szendien mums, turėtumėme sakyti, nėra toks didelis vargas, nės baudžiava tapė panaikinta, o tai Prusūse jau pirm 80 metu, Maskolijoje tam priesz tik pirm 20 metu; czion vienok su baisiomis įtartinimis. Žmogus gauna žemę arba lauką, ant katros jis pats gspadoriumi tik po nugyvenimo 50 arba 30 metu pastos. Knjgos lietuviszkai spaustos yra uždraustos skaityti, szuilu, katrose lietuviszkai mokintu, nėra nei vienos; ubagams Lietuvininku vaikus lietuviszkai skaityti bei raszyti mokinant, tenka į kalėjimą eiti, jei valdžia iztirti gauna. Paskiaus kalbėtojas privedė, kad szendien nekalta lietuviszka draugystė „Byrutė“ izz menkai numanancziu Vokiecziu pusės daug užpūlimo bei apžodžiavimo kentėti tur. Galiausei tapė minėta, kad nekurio jaucziu piovejė bei jo draugu lietuviszka draugystė „Byrutė“ neszvankei apskelbta nekuriūse laikraszcziuūse, katrie pataisymus izz musu pusės nepriėmė ir mes turėjome keliu žmoniū (katrie tūs laikraszczius skaito) mislimis apskelbtais kaltininkais pasilikti. Vienok priežodis sako: priesz paikystę ir Dievu kova nūproсна. — Galiausei dar kalbėjo *Reidžio* ponas izz Vitku, primindamas užtarimą lietuviszkos kalbos per mnsu szirdingus valdonus ir praszydamas szaukti: „augsztai tegyvūja musu cėcorius!“, į ką visi pribuvantiejie svezcei tris kartus įtarė. — Po susiėjimo linksmasis subuvimas izz tikro linksmu pasidarė. Draugams ir svezciam pagiedojus: „Lietuviszka tu giminėlė“ svetlyczios durys staiga atsivėrė ir Kaukėnu kapelė dailų marszą patrubujo. Nėkam nežinant Kaukėnu valsecziaus perdėtinis (amtsvorstėras), p-as Szonn'as, buvo taję pakvietęs mus pasveikinti. Toji pasiliko iki musu subuvimo galo (ant 1/2 10 zėgoriaus vakare), su trumpais perskyreis mus palinksmindama. Didesnio skirtumo priėmime nebuvo rasti kaip Plasziūse ir Kaukėnūse: ten didžiausia nepadorystė ir kusitas gaiszinimas, czion meilingiausias priėmimas ir nū paczios vyriausybės. Vos vėrytina, kad taip žmonės galėtu atsikirti savo budūse... P-ui Szonn'ui ir szioje vietoje privercziami jaucziamėsi savo įpatiszką dėkavonę izztarti ne vien už tą staigųjį palinksminimą, bet ir už buvimą musu draugystėje iki mums izskeliaujant.

Izz Raseiniu. Mes kalbame apie knjgas ir laikraszczius dėl žmoniū, o izz tu daugumas ne tik skaityti nemoka, bet dar neiszmano kas tai yra *žingunė* (pustas, paszta), per kurią knjgos ir rasztai yra gaunami, kaip reikia rasztus leisti, kaip atimti, kaip užraszyti, idant eitu. Sztai dar vienas atsitikimas izz tokiu dalyku Raseiniuūse 31 d. sausio (12 vasario) 1886 m. Vienas ponas einanczei į Raseinius bobai davė gromatą, idant įmestu į žingunės skrynūtę. Toji jau sena budama, o nenamandydama, nės savo amžyje negirdėjo, kas tai žingunės skrynūtė yra, be to žinodama nū to pono, kad per plyszę reikia gromatą įmesti, atradusi plyszę nū lauko tarp prieangio ir sienos žingunės, gromatą įmetė. Žydas eidamas pro szalį paklausė: Ką tu czia darai? — Gromatą į plyszę įmecziau, kad į Kauną nueitu, manę ponas praszė tą padaryti. Tam paaiszkinus, kad ne czia reikėjo mesti, boba

paēmusi savo lazdą pradėjo iš vidaus nū prieangio ir nū lauko badyti, idant gromata iš ten iszkristu. Žingunės urėdininkai žiurėdami pro langus, o žmonės susirinkę ant ulycios gana dailei pasijūkė, ir dabar kur eini, tai ten apie tą kvailą bobą kalba. O musu žmonės kalba, kad seni žmonės daug pragyveno ir daugel vietose buvo. Jau szioje gadynėje bene jauni gudresni už savo tėvus bus?!

— Klosztoriuje kunjgu Dominikonu yra tik vienas zokonininkas, po kurio mirimo klosztorius ir prigulinczios jo tėviszkės pareis į valdžios rankas.

— Išz priezasties atpigimo, supuvimo ir neužderėjimo javu, daugel arendoriu negalėdami užmokėti arendą savo ponams už gyvenimus, dvarus slapta pirm kalėdu dar iszbėgo palikę tuszcozius tvartus ir trobas. Nekurie išz ju atsiburė į Amėriką pardavę slapta gyvolius, javus ir t. t. *Cyrulys.*

Apie Juszkos žodyną. Girdėjau, kad žodyno Juszkos lietuviszko iszėjo jau szeszi arkuszai spaustuvėje akadēmijos *Petrapilėje* ir dar nepasi- baigė litera A. Iszdūtojas žodyno, Juszka, paskutiniūse laikūse singęs Kaza- niuje, kur yra mokintoju III. gimnazijos, dabar taisyklą atidavė prof. Jagiczui. Gailu musu svarbaus darbininko ir jo žodyno, jėgut spaudinime butu kiek sutrukdintas. C.

Prie nusidavimu senovės prispaudimo Lietuvoje. Labai gūdotinas ir teisingas rasztininkas ir tėviszkainis (dvarponis), gyvenantis arti Minsko p. *Aleksandras Jelskis*, paraszė labai akyvą knygą po užraszu „Uwagi w kwestyi włościan, a mianowicie jak było u nas i gdzie indziej. Warszawa 1884.“ (patėmyjimai dalyg ūkininku, o įpaczei, kaip buvo pas mus ir kitur). Teisingas tas rasztininkas, kurio aiskumas ne vienam pakyrėjo durdamas teisybę į akis, tarpe kitu dalyku, raszo: . . . ir apie baisią pagiežą (kersztą) lietuviszku bajoru ant ūkininku už maisztą *Leiczio* (ukininko Lietuvio), isz ko atsirado tarp žmoniū priezodis, „kad longvianus atsieis mužikui prisiekti dangų, ne kaip ponams, apsunkintiems iszplėszimais ir iszveržimais...“ (p. 19) . . . (žiurėk „Obraz. Litw. T. II p. 151—152), kad bėdnas per neiszgalę atidavimo pinigų ir granžinimo pagalbos turėjo pareiti į tikrą vergystę (nelaisvę), kad „nū amžiu pripratęs ūkininkas lietuviszkas klausyti ponu, kū tankiausei be murmėjimo kentėjo baisy prispaudimą, kuriūmi naikino jį neteisingi ir nežmoniszki dvarponai“. Rasztai isz arkyvu pridūda mums tikras žines, kad parrisdavimas ant amžiu buvo dar datyrimė Lietuvoje sulyg galui XVI szimtmeczio. Nū paskesnio laiko rasztu neatsimenu: bet nū to laiko macziau ne mažai ir galiu užrodyti labai akyvus rasztus atspaustus, patalpintus įpaczei pirmoje dalyje Arch. Sbor. Wil. p. 145, 149. Czia skai- tome, kad pardūda savę ant amžiu kas žin koks Piotravyczia ir Petkevyczia, o paveikslas anu rasztu rodo paveidumą ju į „kabalas“¹⁾ (p. 33) . . . isz prie žasties prispaudimo per bajorus „debesys žmoniū“²⁾ nusviro ant eilės Len- kijos³⁾ . . . maiszta *Leiczio*⁴⁾ Lietuvoje laike vieszpatavimo Kazimėro Jagelo-

1) „Kabala“, pardavimas savęs į nelaisvę. Isz to pacina ir lenkiszkas priezodis „popadł w kabałę“ (įkliuvo į nelaisvę). C.

2) arba mužiku. Kitą sykį sakydavo, kad tas o tas ponas tur po sa- vimi tiek žmoniū arba mužiku C.

3) Czia reikia suprasti drauge ir Lietuvą, nės Lenkai rokūja Lietuvą už nūkampį Lenkijos. C.

4) Gėrai butu, kad apie tą *Leitį*, szaunų užstojį laisvės, norėtu kas

naiczió⁵⁾ buvo haiesniu už maisztą *Muchos*, Sanoko žemėje (Lenkijoje), nės *grynai muzikiszkas* be primaiszo polytiszko, Rumunijos žemės geidimu.“ (p. 35) . . . szmotelis izz kronikos Gvagnino liudyja apie baisų vargą prispaidimo lietuviszku ukininku . . . (p. 36) . . . Michalionas, svarbus rasztininkas, geras žinovas tu dalyku, liudyja apie sunkų likimą valdonu Lietuvoje XVI. szimtmetyje . . . Jaroszevyczia, didelis žinovas lietuviszku veikalu, sako, kad pats senovės tikėjimas Lietuvos turintis apveizdingą dievaitį *Puszaitį*, prie kurio žmonės meldžiasi, praszydami užtarimo pas *dievaitį ponu Markopolį* (Markopole) dėl palengvinimo ju likimo, parodo, kad ten buvo prispaidimas nū senu senovės. Toliaus Jaroszevyczia sako, kad Lietuvoje nū senovės pavargėlei žmonės kentėje . . . Jaroszevyczia parodo procesą systėmatiszko pajungimo muziku ir ten apraszo, kaip dar ir „smulkesni bajorai“ sulyg pat unijai⁶⁾ datyrė prispaidimą nū galingesniu ir prie laisvės daleisti nebuvo . . . Toliaus galima skaityti apie begėdingą pasielgimą bajoru prie paplatinimo savo tėviszkiu, vėliau apie kū vargiczniausia visiszcai buvį valdomu žmoniū, nēlaisviu arba prigulincziū koku nors būdu nū ponu, randame pažvalgą izz placiū szaltiniu semtą, ir ant galo apraszą prispaidimo, kurs privėdē prie maisztu, o kuriūs baises Rinvydas ramino.⁷⁾

Teodoras Norbutas (lenk. Teodor Narbutt⁸⁾), vienas izz kū svarbiausiu vistoriku lietuviszku raszancziū lenkiszcai, gimē Szaurūse, Lydos pavietyje, Vilniaus rėdyboje 8. lapkriczio 1784 m. Mete 1803 pradėjo savo tarnaviną inžinėrijoje Petrapilėje. Kovojo po Ostrolenka Lenkijoje ir po Tilže 1807 m., Sūmijoje (Finlandijoje) po Abos mēstu 1809 m., kur izz priežasties susidaužimo nū lėkimo pro szalį kulkos visai apkurto. 1810 ir 1811 m. padarē planą tvirtynēs Bobruisko Gudijoje ir ten vedē darbus aptvirtinimo. Apleidēs kariszką tarnystę, kapitonu inžinėrijos, užsigyveno tėvu tėviszkoje Szaurūse. Mirē Vilniuje 28 lapkriczio 1864 m. Apart daugybēs artikulu patalpju laikraszcziūse ir „Athenum'e“ Kraszevskio, izsdavē tarp daugybēs kitu knjgu vistoriszkos ir nevistoriszkos įtuos, priderincziū lietuvystei: 1), „Nusidavimai lietuviszkos tautos, nū seniausiu laiku sulyg 1569 m.“ Darbas szis parasztytas devyniose dalyse, atspaudintas Vilniuje 1835—1841 m. su paveikslais senovės dalyku ir dievu, labai svarbus dėl musu vistorijos, per kurį autoros amžiną garbę apturėjo. 2) „Paminklai prie nusidavimu Lietuvos dalyke vistorijos, diplomaaijos ir statistikos“ izšėjo tik viena dalis Vilniuje 1844 m. 3) „Mažesni vistoriszki rasztai prie nusidavimu Lietuvos priderintieji su paveikslais, Vilniuje 1856 m.“ Rasztininkas tas, lietuviszkas patrijotas, o izz priežasties, kad pradėjo kelti senoviszką garbę Lietuvos, tapē neapkenstas lenkiszkos kritikos, kuri jam užmėtinėjo melagystę ir padirbinimą

izsrasti daugiau žiniu. Toji pravardē galėjo paciti nū latviszko *Leisziš-Lietuvininkas*. C.

5) Sunus Vladislovo Jagėlos ir Zopijos, dukters Kijavos kunjgaikszcziū, gim. 29 lapkriczio 1427 m., pagarsintas Vilniuje didžiūju Liet. kunjgaikszcziū 1440 m., Lenku karaliūni 1447 m., mirē Gartėnūse 1492 m. 6 d. biržio. Pravardē Jagėlos randasi tarp bajoru arti Raseiniu ant Dubysos upės. C.

6) Tai yra suvienijimas Lietuvos su Lenkija. C.

7) Rimvydas arba Rinvydas, Lietuvos kunjgaiksztis. C.

8) Pasinaudojau izz „Podrėczna Encyklopedija Wiślckiego. C.

dokumentu. Jis neraszė to dėl lietuviszkai, kad toji kalba mokintam svėtui nebuvo gana pažinstama, nei jam nei skaitytojams, kaip lenkiszka, kuri buvo tada geriaus isztaisyta. Turime ant to atsiminti, kad svarbiausi prikeltojai tautystės Cziakijoje, Vendijoje ir t. t. isz pradžios ne tik knįgas, bet ir gromatos raszė vokiszka. Nesidyvykime to dėl, kad Norbutas raszė lenkiszka.

Cyrulya.

Isz Jurbarko. Norbutas ir kiti rasztininkai apie Lietuvą iszveda vardą tos vietos nū upės vadinamos slaviszkose kalbose „Jura“, kuri isz eidama isz Žemaitijos įteka į Niamuną Prusu Lietuvoje per kelias myles žemiaus nū tenais. Upė toji vienok vadinasi pas Lietuvius Jura, o girė tarp jos ir Jurbarko vadinasi Jura, ir nū tos girės, pridėjus burg, borg, pasidarė Jurbarkas, Jurborg, perdirbtas pusiau nū Vokiecziu ant „Georgenburg“ tas žodis savo pradžioje. Girė toji pagal patarles to dėl vadinasi Jura, kad czia jurė buvusi kitkart.

Apie Veliūną ir Seradžių paniamuneis, Kauno pavietyje, pradėjo ponai baigtinai gires iszkirsti sav tik po kelias desėntinas palikdami, o už tūs pinįgus garines kuliamas maszynas keliu tukstancziu vertybės perka. Akyvas tik daigtas, kūmi tos maszynos kuriamos bus, kad girės nebebus. Ne tik isz tu giriu sternas, bet zuikius (kiszkius), voveres, ožius ir varnas iszvyvs. Jau varnos ir taip nebetur kur dingti, po mėstus gyvendamos ir barankas, pyragus nū žydu vogdamos. Keistutis draudė tas giresnaikinti, idant į Žemaitiją negalėtu priėti Kryžeivei, o dabar isz ju pasiliehta tik vienas kelmynas. Liudna! Valdžia nor po savo apveizdą paimti ponu gires, idant jas baigtinai neiszkapotu, o ponai skubinasi kirsti, idant valdžia giriu neradusi po apveizda savo neimtu. Tikimėsi, kad netrukus medžius turėsime ant svaru pirkti.

Isz Salocziu. Yra tai mėstelis, Panevėžio pavietyje kur yra gimusi *Svirplytė*, paskui pati Maskoliu cėcoriaus Petro Didžiojo, mirusio 1725 m. Pirma ju pažintis buvo Aukmergyje (Vilkmergyje), Lietuvoje, kur ji buvo tarnaute vienoje svecztėje; ten labai tikusi cėcoriui tapė iszvezta ir vesta už paczią. Yra ir dabar tie namelei, kur gyvena jos tėvai Svirplei ir kur gimė musu Lietuvininkė, paskui cėcorėnė po vardu *Katrynos I.*, mirusios 1727 m. Toji žinė yra gauta nū Vaszku (Kanstantynavo) klebono Bronislovo Stasevyczios, Panevėžio pavieczio (adresas: Pasvalis — Posvol — Kauno rėdyba — Kovno gouv. —). Maskoliu svarbus istorikas D. Plovaiskis, sako: „pasakoja, kad Katryna isz bėdnos lietuviszkos giminės Skavronskiu yra kilusi ir pirmiaus Marta vadinosi. Savo kudukystę perleido namūse liuteroniszko pastoro Gliuko, Vidžemės Marienburgo mėstelyje. Tūmi tarpu kada cėsorius Petras I. nū Žuvėdu Marienburgą atėmė ir Maskoleis apsodino, Gliukas bėgo su savo gimine ir Marta isz mėstelio, ir nutvėrė anūs feldmarszalas Szeremetėvas į nelaisvę. Petras isz netycziu patėmyjo, kad jauna vargszė per savo gražumą iz malonumą pabudžio labai jam patiko. Caras iszmoko ją mylėti ir apsivedė su ja ...“ Labai butu dailei, kad kas galėtu tą dalyką giliaus isztyrinėti. Vokieczei rodo, kad ji gimė Jakubsztate, Kuržemėje. Mes vienok atradome pasaką, kuri rodosi bus labai akyva ir teisinga, nės rodo vietą ir tikrą lietuviszką pravardę musu Lietuvininkės.

Išz Joniszkės. Galime patēmyti, kad dainos szios gadynės dainiu pradeda buti dainūjamos tarp musu žmoniu. Sztai apigardėje to mėstelio dainūja jau Eglės „Jonas ir Oniutė“ priskyre įpatiszką gaidą. -- Joniszkės parakvijos yra labai maži kapai paszventinti vyskupo Valancziausko pirm koku 20 metu. Išz tos priežasties, kad anūs vyskupas paszventino, laidoja ten ne tik išz tos, bet ir išz apigardiniu parakviju. Dar nesupuvusius kaulus numirėliu su plaukais mėto ant krasztu, o kisza kitus. Ar-gi negalėtu tūs kapus parakvijonai padidinti ir sziokiu budu geriaus garbinti kaulus savo tėvu? Verta apie tai pamislyti, nės tai ne tik negražu, bet ir bėdą už tai nū palicijos galima gauti. — Kad su pinigais galima viską padaryti, gali datirti išz to, kad pirm keliu metu buvęs starszina J. vyresnybės atstatytas už pinigėlius išz antro karto naudingą vietelę gavo. Žmonės prie jo eina ant provu kaip prie kokio advokato, o jis paima rublelius ir nū reikalingu ir nū nereikalinga ir supiudo vienus su kitais. — Kitą kartą Joniszkės mėstelyje buvo turtingi gaspadorei, kuriūs to dėl galėtum ir ponais pavadinti, bet gadynė virto kitaip, kaip papūlē jie į rankas visokiu Mauszkiu, Gerszeliu ir kitu jūdbarždziu. Daugel ponu taip jau daug naudos, muszdami kartas, paleido. — Yra czia labai daili bažnyczia muryta, bet biszkį per maža dėl taip didelios parakvijos, kuri rokūjasi už geriausią parakviją po Sziauliu visoje Žemaitijoje. Yra czia keli kunįgai dėl aprupinimo dvasiszku reikalu. Klebonos Radavyczia, labai dievobaimingas ir rupus žmogus, nor szitą bažnyczią padidinti.

C.

Apie Lietuvą knįgos.

A. Thomas. *Etymologisches Wörterbuch geographischer Namen* (Etymologiszkas žodynas geograpiszku vardu). Breslau. Ferdinand Hirt. 1886.

Yra tai knįgos, kurios rasi pirmutinės su etymologiszku išzguldynu geograpiszku vardu užsideda. Czia vardus, daugiausei pažįstamus, išz viso svėto krasztu bandyta pagal ju kiltį išzreikszi. Tarp daugybės kitu krasztu vardu randasi ir szmotas išz Lietuvos. O atrandi ir daugumą nauju pažvilgiu. Taip išzguldo „Tilžė“ nū „tilžus“, „tižus“, „Prusu“ vardas pradžia savo szaknies turįs žodyje „protas“, lyg jie savę protingesneis už visas kitas szale ėsanczias gimines laikėsi; „Lietuvą“ išzveda nū liejimo, lijimo, kadangi labai vandeninga žemė buvusi; „Suvalkai“ išzguldo nū „su-vilkti“, suvalka; „Isrutė“ paeina nū „Isros“; „Memel“ pastojęs išz „Niamuno“, per sukeitimą -m- ir -n- ir -l- ir -n-. Kitus žodžius, kaip prie kalnu vartojamus, bando išz vokiszko išzvesti; mums vienok teisingiaus rodosi, su lietuviszku „kopiū, kopti“ (steigen) „kopos“ (höhe) sudėti. — Trumpai sakant, yra tai knįga, szį ir tą naują ne vien prie lietuviszku vardu, bet ir prie slaviszku praneszanti, ir kožnas apie tūs dalykus pasirupinąs turėti tą rasztą pažįti. X.

Gromatnyczia.

Sziaudeliui. Tamstos eiles sunaudosiū. Laukiu daugiaus, o tai įpacze mįsliu.

T. J. J. L..... Tamstos labai prasgau man ne rugoti, jog nauju metu eiles szi kartą nepatalpinau. Auszroje jau buvo sustatytos kito giesmininko eitės. Jei ką įpatiską tamsta paraszei, tai tik prasgau atsiųsti. Noriu vis turėti szi ir tą iszskiroje.

Gaideliui. Tamstos abi gromati ir du rubliu pinigais gavau.

Star. Atvirą rasztelį gavau. Auszra taps ten siūsta.

Praszymas.

Vienas gyventojas rusiszkos Lietuvos, Suvalku rėdybos, Vilkaviszko pavieccio, Pažeriu gminos, K. Bukavietis isz Obszrutu, padūda žinę, kad jis užsiimdamas mėkanikiszkais isztyrinėjimais iszrado du iki sziol nežinotu prietaisu, judėti visokias dirbtuves, gaspadoriszkas ir pabrikiszkas.

1) Pavertimas ant mėkanikiszko darbo tekancziu vandeniu, kad ir didžiausiu, su maža kaszta; nės tas prietaisas pasigatavyja isz pigios medegos, lengvai padaromas ir užlaikomas; o labiausei, kad ir nereikalauja užtvenkimo upės, tik upė tekėdama savotiszku budu per jį padūda visą savo tekėjimo vėką (sylą) į darbą. Tas prietaisas gali judėti visoki darbą, stovintį ant vietos, kad ir didžiausią, žiurint ant didumo upės ir smarkumo jos tekėjimo. — Padarymas tokio juditojaus vandeninio be dirbtuvo (maszynos), atliekancziō darbą, kasztūs nū 100 iki 200, 300 rubliu ir taip toliaus pagal norą budavojancziō ir reikalą jo vėko (sylos). Kasztūdamas 100 rubliu (200 markiū) turės vidutiniszką vėką, lygū vėkui 4 arkliau.

2) Prietaisas sudėtas isz dviejū geležiniu cylindriū, sujungtu tarp savės mažesneis sąnareis, gali paversti ant mėkanikiszko darbo vėką sudėliū iszdūdancziū gazus prie iszdegimo, tai yra: parako, dynamito ir kitu žinomu kėmijoje sudėliū. Tas prietaisas yra visai panaszus į prietaisū dirbant darbus ugnia ir vandeniū. Toks prietaisas galės pritikti ten, kur netinka ugninis dėl didelio svarbumo. Szitas prietaisas yra labai lengvas, nės nereikalauja imti su savimi malku nei vandens ir budamas mažo skūmo gal dūti geidžiamą vėką, kad ir didžiausią*).

Iszrastojas geidžia, kad jo tie iszradimai veikiausei iszsiplatitū, nės jie galės atneszti naudą dėl svėto, užvadūdami kas dieną brangstantį kurą**). Moliavoniū (risunku) czia nepadūdane, nės iszrastojas dar nespėjo iszsiimti patento ant tu iszradimū***).

Užmanymas.

Kaip reikia padaryti, kad musu kunigai, budami tikrais Lietuveis arba Žemaičzeis, raszdami pas vyriausybę maskoliszakai pasiraszytu kunigās (книжникъ), o ne ksiądz (ксайцль)? Rodosi mažas digtas, ale pagal mano protą tur didžią verczyą. Reikētu rėdą ir perdėtinius pripratinti, kad tarp kunigū daugiaus Lietuviū ir Žemaičziū ne kaip Lenku. Tie, kurie Lietuvei

*) Tas prietaisas dėl savo lengvumo susigadytu orkulkininkams, kurie valdomą baluną taisosi. Rėd. — **) Kuras, kurenimas. — ***) Mes velyjame, kad skaitytojai apie tą dalyką pasirupintu ar susineszdami su ponu B., arba ir kitus, kurie su mėkanika užsideda, ant susineszimo paakindami. Kožnam smagu patėmyti, kaip mėkaniką ne vien svetingenczei valdo, bet ir Lietuvei.

arba Žemaičiai nor buti, tegul raszosi kunjgas, o tie, kurie nor, kad jus prie Lenku skaitytu, tegul raszosi ksiądz. Ar bus priimta?

Kunjgas Ilgis.

Užpraszymas.

Mums vienas szaunus Lietuvis, kunjgas, raszo: „Jau dveji metai suėjo, kaip Szl. perraszė pirmąją dalį Daukanto pasakojimu apie Lietuvos veikalus; prižadėjo spauzdinti, bet liki sziol nėko negirdėti . . . Ar su-lauksime to brangaus skarbo, ar tas nūraszas gal kur nužuvo? Jei pasirodytu ant svėto pirmoji dalis, galėtumėme pasirupinti ir apie kitas. Negali buti, idant toksai brangus rankrasztis patektu žiurkėms. Iszspauzdinimas Daukanto pasakojimu butu didesniu paminklu, negu kad kas koki akmeninį arba geležinį statytu. — Jei pinigų ant spaudos truksta, tegul Auszros rėdytuvė iszdūda apgarsinimą, jog nor spauzdinti; tegul iszrokūja, kiek viskas kasztūs; tada atsiras tokiu vyru tėvynininku, kurie dūs paspirtį; o tos žinės tegul bus padūtos Auszroje. — Jei Lenkai ant Mickaus paminklo surinko tiek tukstanczių, argi Lietuvei nesudės keliu dėl Daukanto? . . .“ — Ir mes su visu szirdies karsztumu tam pritardami pasakome, jog gėda butu mums Lietuviams, jeigu nei tiek nesurinktum, kad galėtumėme to savo karsztojo tėvynininko nespaustūsius veikalus per spaudą nevien Lietuvai, bet ir visam mokītam svėtui prieinamais padaryti. Pasižadėdami už spaudą Daukanto pasakojimu rupinti, kaip veik tik bus pritinkanti suma pinigų sužadėta arba staczei įsiūsta, apgarsisime Auszroje pravardes szelpāju prie szleidimo ir pavestąją pinigų sumą. Turėdami rankrasztį pirmosios dalies savo rankoje ir aprokūding, kiek spauda kasztūs, iszdūsime visą rokundą taip pat Auszroje. Ragindami Lietuvos ir jos szlovingosios praeitinės mylėtojus pristoti prie to szventojo dėl tėvynės darbo per pavedimus, užpraszome ir tūsius ant to pažudinti, kurie Auszros neskaitytu ir tokiu budu apie tai nėko nepatirtu.

Iki sziolei pavesta dėl spaudos istorijos . . . 197,00 mk.

Toliaus paveda:

A., mokintinis S* seminarijos	2,00 „
K., „ „ „	4,00 „
B-as, M. gimnazijos	2,00 „
J-szu Jonas, mokintinis M. gimnazijos	2,00 „
D-aitis, „ „ „	2,00 „
L-is, „ „ „	2,00 „
P-as, „ „ „	2,00 „
G., „ „ „	2,00 „
R. isz Varszavos	4,90 „
Matulaitis isz M.	4,00 „
Masziotu Pranys	2,00 „
Krauczių Antanas	2,00 „
Maczių Vladas	1,00 „
Lozoraitis	1,00 „
Vilkutaitis	5,00 „

Viso labo mk. 234,90.

Neatbutinai reikalinga.

Tie jie, kurie turi mano raszytą *visotinę istoriją*, užprasdami man ją ką veikiausei atsiųsti; iszvažiūdama isz tėvynės, neatsimenu, pas ką palikan. Tas rankrasztis brangintinas. Podrauge buvo vienas sąsagas, priraszytas visokiū nūraszu isz įvairiu dokumentu; žinēs tos buvo renkamos dėl istorijos Gedimino, kurią jau buvau beveik visą placzei paraszęs. Kas turētu rankrasztį apie Gediminą, o podraug ir surinktąję isz visokiū knygū me degą, tegul bus toks mielas man sugražinti.

Jonas Szllupas, New-York, 29 Spring street, Amērika.

Pasarga Lietuvininku rasztininkams.

Kiekvienas tėvynininkas, dirbąs dėl savo giminės dvasiszku budu, yra užprasdomas apie savo didesnius veikalus Auszros rėdytuvei praneszti, idant ji, žinodama, kad kitur kitsai tūmi pacziū veikalū užsiima, rasztininkus apie vieną darbą trisianczius supažindintu. Toktai neatbutinai reikalinga dėl geresuio procevojimo ant tėvyniszkos dirvos.

Tilžės.

(Su abrozu.)

„Asz nusielėiu, į Tilžės mēstą,
Asz pasistotiu tarp Lietuvininku.“

Kokio Lietuvininko szirdis nesidžiaugia, pamatydama Tilžės boksztus, ar tai butu, kad ant turgaus atvažiūtjame isz Niamuno lankos, vieno vaisingiausiuju kampu visos Prusijos, ar tai butu, kad isz Ragainės atvažiūdami ir jūdąję koryczią vokiszkos bažnyczios su taje lietuviszkos bažnyczios pamatome, į kurią nedėliomis ir szventėmis einame. Czion moliafotojas Tilžę parodė, kaip ji szale Niamuno szlovnai gul. Balandžio mėnesio dienose, kad pavasario saulė stipriąję Niamuno ledū kartą tirpina ir isz Žemaicziū bei rusiszkosios Lietuvos ledinēs pareina, prasideda ant placziosios upės ir ant didziūju klēcziū prie kranto naujas gyvenimas. Czia pareina storpilvės vytinės ir puidokai su javais, ir tampa privairytos Tilžės ir Karaliaucziaus kupeczin pirktosios sielės budavonės medžiu, pramoningai sutaisytu. Iki į Inglioniją eina tie medžei, ir musu javai, patys kiauszei, sviestas, kėžas, kuriūs valgomus daigtus vaisingoji Lietuva pagamina, eina į Berlyną. Taip aprupina musu Lietuvos žemė, ir ką Lietuvininko stropumas iszgabena, Prusiją. Tilžės kupeczius vėl gelba ir tarpininkauja didžioje kupeczystėje. Tilžėje tur musu draugystė Byrutė savo buvį. Ten yra ir musu augsztesniosios iszkalos (szuilės), rods vokiszkos, kuriose lietuviszka tik dvi adyni per nedėlę temokina. Ten ir musu laikraszcei iszeina: Auszra, Tilžės Keleivis, Niamuno Sargas. Ten ir perkame, ko geran gyvenimui reikia. Tilžėje yra Lietuvininkas mielai matomas, o ir jis pats Tilžę mielai mato, kuri czion numoliavota yra.

Fr.

Gromatas, rankraszcius, pinigūs į „Auszros“ rėdytuvē siuncziant, reikia szikiū antraszį padėti: Mikszas Tilžėje-Tilsit (Lituanie prussiennė).

Rėdytuvė, spanda ir kaszta Mikszu Jurgio Tilžėje.

